

αὐτῆ ἢ διαίρησις μεταξὺ ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαοῦ ; Ἰνα τί οἱ μὲν ἐκκλησιαστικοὶ ἔπρεπε νὰ καταλαμβάνουσι τὰ περὶ αὐτῶν νομοθετούμενα, ὁ δὲ λαὸς νὰ ἀγνοῇ πᾶντως τὰς Λατινιστὶ γεγραμμένας τοῦ Κώδικος διατάξεις ; Ἰδοὺ ἡ ἐθνικὴ διάλεκτος καθ' ἕνα ἔτι χρόνον ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀναμφισβήτητα δικαιώματα δὲν ἀπῆλαυσεν ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν δεσποτείαν ! Ἰδοὺ ἡ ἐθνικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀριστοκρατία, προπορευομένη καὶ προαγωνιζομένη ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀναπτύξεως, καθὼς οἱ τοπάρχαι τῆς Ἀύσεως προεπορεύοντο τοῦ χύδην ὄχλου !

Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν τῆς 5. ἑκατονταετηρίδος ἐπέχει θέσιν περιβλεπτοῦν ὡς πρὸς τὴν μοναρχίαν, θέσιν προσεπιβεβαιουμένην καὶ ὑπὸ αὐτῆς τῆς νομοθεσίας. Ὁ δὲ λαὸς παρακολουθῶν τὰ ἴχνη αὐτῆς, καὶ πιστὸς εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς συμβούλου, ἐτοιμάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην τῆς αὐτοεθνείας, τὴν τοσοῦτον περιπόθητον, ἣς αἱ Νεκρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατελοῦσιν ἔντως οὔσαι γὰρ ἀ προγυμνάσματα.

ΞΑ΄.

Κανονικὸν Δίκαιον.

Αἱ πηγαὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου βρῦουσιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι ἐπέχουσιν ἰσχὺν νόμου οἱ κανόνες τῶν Ἀποστόλων καὶ πρὶν ἢ ἔτι ἐγκαθιδρυθῆ Ἀνατολικὴ τις Ἐκκλησία. Τούτους δὲ τοὺς κανόνες ἡ μὲν Ἀ. Σύνοδος ἀναπτύσσει κατὰ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης, καὶ καθιεροῖ· αἱ δὲ ἐπακόλουθοι διαδοχικῶς, καὶ πρὸ πᾶσιν ἢ ἐν Καρχηδόνι στερεοῦσιν εἰς τοὺς αἰῶνας. Οὕτως ἡ Ἀθήναια τῆς διδασκαλίας καὶ ὁ ἀρχικὸς τῶν Ἀποστόλων διοργανισμὸς μεταδιδόμενοι πιστῶς ὡσπερ λαμπρὸς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην χεῖρα, συναποτελοῦσιν ἐνότητά πείσσεως καὶ συμπολιτεύσεως ἀδιαχώριστον. Ἐνταῦθα δὲ ὁ λόγος τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁλομελείας, καὶ ὁ ἐν Προνοίᾳ νόμος τῆς ἐλληνικῆς ταυτότητος. Ὁ τῆρῶν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, εὐρίσκει ζωὴν αἰώνιον.

Ἀλλὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, τούτεστι τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, ἂν καὶ ἐπὶ μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἀποτολικῇ ιδέᾳ ἐσειζόμενον, ὁμῶς διχοτομεῖται ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ συνέπειαν πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς διαφορᾶς, δηλαδή, ἄλλο τὸ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἄλλο τὸ τῆς Δύσεως ἐν τῇ τοῦ μεσαιῶνος ἀναπτύξει. Οὐσιωδεστάτη διαστολή.

Διότι τὸ μὲν Ἀνατολικὸν πνεῦμα, ὠρισμένον ἐξαιρέτως νὰ συντηρήσῃ παράδοσιν ἀρχαιότητος καὶ ἐθνικότητα, καταναγκάζεται νὰ γενῆ πάντως συντηρητικόν. Ἡ συντήρησις, ἢ πίσις πρὸς τὴν δοξασίαν τοῦ καθολικοῦ συλλόγου, δηλ. πρὸς τὴν τοῦ γένους βουλήν, τὸ ἀπαρabiαστον τῶν προηγουμένων, εἶναι καὶ σύμβολον, καὶ πρῶτιστον αὐτοῦ καθήκον. Τὸ δὲ Δυτικὸν πνεῦμα, ὠρισμένον νὰ σχηματίσῃ κατὰ κράτος νέαν κοινωνίαν βαρβαρικὴν, νὰ ἐξαγάγῃ ἑτερογενεῖς καὶ ἀλληλομαχοῦντας λαοὺς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἀναφαίνεται κατὰ καιρὸν ταῖς ἐντολαῖς τῶν ἀποστόλων ἤττον πιστόν. Οἱ αἰῶνες μεταλλάττουσιν αὐτὸ, καθάπερ αὐτὸ μεταλλάττει τοὺς αἰῶνας. Διὸ, ἐνῶ τὸ Ἀνατολικὸν παλαιούμενον ἀνηθοῖ, τοῦτο ἀνηθοῦν παλαιούται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Καὶ βεβαίως· ἐν Ἀνατολῇ, ἂν καὶ νεοσύστατος ἡ κοινωνία ὑπάρχῃ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ πνευματικὸν ἔνδυμα, καὶ τὸν ἐθνικὸν καταρτισμὸν, ὁμῶς τὰ στοιχεῖα τὰ συνιστῶντα αὐτὴν εἶναι ἀρχαῖα· τῆς ἀρχαιότητος ὁ ζῶτικὸς χυμὸς δὲν ἐξέλιπεν· ὑποβάλλεται μᾶλλον εἰς καθαρισμόν. Ὅργανον δὲ πρακτικὸν τοῦ καθωρισμοῦ τούτου εἶναι τὸ κανονικὸν δίκαιον, τοῦ ὁποῦ τὰ πρῶτα βεῖθρα ἐκ τῶν παλαιῶν πηγῶν ἀνκηρδῆσαντα τῆς διαμορφουμένης κοινωνίας, ὑπάρχουσιν ἀπόρροια αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ αὐτογράμμῃ τοῦ πολιτεύματος τῶν κατοίκων.

Σκεπτέον δ' ἔτι, ὅτι, κατὰ βούλευμα Θεῖον, οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον πάραυτις νὰ ἐγερθῶσιν εἰς αὐτονομίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ὡφειλον ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας νὰ παιδαγωγηθῶσιν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς εὐσταθείας καὶ τῆς πίστεως, ἵνα ὧσι λαὸς περιούσιος, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον. Ὅθεν, βραδείας μελλούσης εἶναι τῆς καρποφορίας ἐν τῇ πολιτικῇ καλλιγενεσίᾳ,

ὁ τοῦ ἐν Ἀνατολῇ κανονικοῦ δικαίου σπόρος δὲν θέλει βλαστήσει πολιτικὰ φυτῦματα εἰμὴ ἀργότερον· ἐνῶ εἰς Δύσιν, ἐξ ἐναντίας, κατεπειγούσης τῆς τῶν βαρβάρων ἀναπλάσεως, τῆς δὲ συμπήξεως τῶν νεήλυδων φυλῶν μετὰ τῶν ἐγγενῶν οὔσης ἀμέσως ἀναγκαίας, οἱ κανόνες τῶν ἀποστόλων θέλουσι ταχέως ἀλλοιωθῆ, τούτων δὲ ἀλλοιωθέντων, καὶ τοῦ θεμελίου σαλευθέντος, σύμπαν τὸ χριστιανικὸν οἰκοδόμημα ταραχθήσεται. Πρόδηλος οὖν ὁ λόγος δι' ὃν ἡ Ἀνατολὴ μένει πιστή.— Διαμένει ἡ Ἀνατολὴ πιστὴ καθότι, πρὶν εἰσελθῆ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πράξεως, ἐπέπρωτο νὰ περιέλθῃ πᾶσαν τὴν ἀφηρημένην πνευματικὴν σφαίραν, καὶ κατεργάσῃ τὴν ὕλην αὐτῆς· ἐπέπρωτο νὰ μὴ ζήσῃ πάρεξ τὴν ζωὴν τῆς χάριτος εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, νὰ μὴ συγκοινωνήσῃ μετὰ τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτοῦ ζημιωθῆ· ἐπέπρωτο δὲ τέλος πάντων τότε μόνον νὰ συνέλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν προσηλύτων νέων ἔθνων, ὅταν ταῦτα εἰς ἀσχολίας κοσμικωτέρας καταγινόμενα, ἢ δὲν ἤθελον πλέον δυνηθῆ, ἢ δὲν ἤθελον εὐκαιρήσει νὰ ἐπαπειλήσωσιν ἢ νὰ προσβάλωσι καιρίως τὸ τῆς παραδοσίμου σοφίας καὶ πολιτεύσεως ἅγιον κειμήλιον.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο συγχρόνως Αὐτοκράτωρ, Ἰσαπόστολος καὶ Ἐπίσκοπος· διὸ τὰ ἐκκλησιαστικά, τούτέστιν ἔθνικὰ δικαιώματα διαρκοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ συγκεχυμένα καὶ ἀχώριστα τῶν πολιτικῶν. Ἡ δὲ ἔθνικὴ στρατιὰ τῶν Ἐπισκόπων, ναὶ μὲν κανονίζει τὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὡς ἔφημεν, ἀνθρώπου συμφέροντα, ἀνεξαρτήτως τῆς βασιλικῆς ἐξελέγξεως· ἀλλ' αἱ διατάξεις αὐτῆς δὲν ἔχουσιν ἰσχὺν καὶ κύρος ἕωσού δὲν λάβωσι τὴν συναίνεσιν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἰὶ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω νομοθετικὴ μεταρρύθμισις χαράσσει γραμμὴν ὁροθετικὴν μεταξὺ Αὐτοκράτορος καὶ Συνόδου. Εἴμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ε'. Οἰκουμενικῆς, ὅτε πλέον τὰ ἐκφυλα καὶ ἐγγενῆ στοιχεῖα ἀρχίζουσιν ὀφθαλμοφανῶς νὰ διακρίνωσιν, καὶ νὰ ἀπαιτῶσιν ἐκάτερα ζωὴν καὶ κίνησιν ἰδιαιτέραν. Βιγίλιος ὁ Πάπας Ῥώμης παρευρίσκειται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα συνέρχονται οἱ ρζέ. Πατέρες· ἀλλὰ οὐδὲ αὐταπροσώπως,

οὐδὲ διὰ τοποτηρητῶν θέλει νὰ συγκαθῆσθῃ μετ' αὐτῶν. Τὸν προσκαλοῦσιν οἱ Ἑλληνας ἐπανειλημμένως, ἀλλ' ὁ Λατίνος ἀποποιεῖται νὰ παρουσιασθῇ, μόνον δ' ὑπόσχεται νὰ κυρώσῃ τὰ ἀποφασισθησόμενα. — Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα προβιβάζεται· τὸ σχίσμα, δηλονότι ἡ σημαία τῆς Ὀρθοδοξίας, ἢ, ἄλλως, ἡ ἐθνικὴ ἀτομικότης, προχωρεῖ.

Βάσις τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας σχετικῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἡ πρὸς τοὺς κανόνας τῶν προηγουμένων τεσσάρων Συνόδων παντελής ὑποταγή. Ἐν ἔτει 530, διὰ θεσπίσματος εἶτα συμπεριληφθέντος ἐν τῷ Κώδικι, διατάττει ἵνα οἱ Ἅγιοι Κανόνες ἔχωσιν ἰσχὺν ὑπερτέραν παντὸς ἐτέρου νόμου πολιτικοῦ ἢ ἱεροῦ. Ανακαινεῖ δὲ τὴν διάταξιν ἐν Νεαρχῆτινι τοῦ ἔτους 535· καὶ τέλος ἐν τῷ ΡΑΒ'. Ἐδίκτω *περὶ Πίστεως* θεσπίζει «πρῶτον εἶναι καὶ μέγιστον ἀγαθὸν πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀμωμήτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν» ὅπου καὶ ὑποβάλλει εἰς τιμωρίας τοὺς αἰρετικοὺς καὶ τοὺς μὴ σεβομένους τὰ ὑπὸ τῶν Συνόδων νενομοθετημένα.

Οἱ συνοδικοὶ λοιπὸν κανόνες ἔχουσι τὴν αὐτὴν αὐθεντίαν ἢ ἔχουσιν αἱ Γραφαί, τίθενται ὑπεράνω τῶν αὐτοκρατορικῶν διατάξεων!

Ἄρα ἡ ἐθνοσωτήριος νομοθεσία τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος ὑπερτερεῖ παντὶ συμφέροντι κοσμικῶ, πάσῃ δυναστικῇ ἰδιοτελείᾳ!

Ποία χεὶρ σώζει τὸ σκάφος τῆς πατρίδος ἐν μέσῳ τῆς πολυχυμάντου καὶ κλυδωνιζομένης ἐκείνης θαλάσσης; ποία χεὶρ ἀόρατος διατηρεῖ σῶον καὶ ἀκέραιον τὸ νῆμα τῆς παραδόσεως ἐν τῷ μέσῳ τῆς δορυκτησίας, τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς κτηνώδους βίας, τῆς ἀπαιδευσίας, τῆς ἀσεβείας καὶ δυσσεβείας; — Καὶ πότε; καθ' ὃν καιρὸν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν κοινωνίαι γίνονται ἄφαντοι ἐν ἀκαρεῖ, καὶ βασίλεια καταβυθίζονται, καὶ ἰδέαι καὶ πράγματα καὶ πρόσωπα διασύρονται περιστραμμένα εἰς τὸν ὀριμητικὸν στρόβιλον τῆς μεταβολῆς; ὅτε τὰ ἔθνη πάντα κινῶσι πρὸς ἄλληλα πόλεμον ἀφανισμοῦ, ἢ δὲ λίξις ἐθνικότητος οὐδὲ παρὰ τῶν λογίων ἐγινώσκετο!

— Ἐάν ὁ Ἕλλην δὲν δοξολογήσῃ τὴν θείαν Πρόνοιαν καθ' ἕλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του, τίς ἄλλος ἐξυμνήσει αὐτήν;

Πρώτη ἦ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ἣτις συνεκροτήθη βασιλεύοντος τοῦ Β'. Ἰουστινιανοῦ, ἐν ἔτει 682 ἐξακριβῶν τὴν μεταξὺ κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς διάκρισιν, καὶ ρίπτει ἐπισήμως τὰ θεμέλια τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ἐπικυροῖ τοὺς 85 Κανόνας τῶν Ἀποστόλων, τὰς πράξεις τῶν Συνόδων ἤγουν τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἐν Ἀγκύρᾳ, ἐν Νεοκαισαρείᾳ καὶ Γάγγραις, ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Λαοδικείᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ πρώτης ἐν Χαλκηδόνι, τῆς ἐν Σάρδεσιν, ἐν Καρχηδόνι, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Νεκταρίου· προσέτι δὲ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Διονυσίου, Γρηγορίου τοῦ Νεοκαισαρείας, Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου Νύσσης καὶ Ναζιανζοῦ, Ἀμφιλοχίου, Ἰκονίου, Τιμοθέου, Θεοφίλου καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Κυπριανοῦ, οἱ προστεθήσαν ἀκολούθως καὶ ἕτεροι, οἷον οἱ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Ταρρασίου καὶ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Νικηφόρου τοῦ ὁμολογητοῦ. Τέλος πάντων ἐπικυροῖ τὰς κανονικὰς ἐπιστολάς τῶν Πατέρων, οὓς καταλογάδην ὀνομάζει.

Ἀναγκαζόμεθα καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν περὶ *ἑλληνικῆς ἀτομικότητος ἀλλαχού* καὶ πολλάκις γενομένην παρατήρησιν, ἵνα διὰ παραδειγμάτων ἐπὶ πλέον διατρανωθῇ τὸ ιστοριονομικὸν ἐκεῖνο καὶ σπουδαιότατον τῆς ιστορίας μας φαινόμενον. — Αἱ περὶ τὸν ὁ λόγος ἐνταῦθα διόσημοι τῶν Συνόδων καὶ Θρόνων *ἀτομικότητες* ἔχουσιν ἄρᾳ γε χαρακτήρα ἴδιον αὐταῖς, ἢ μᾶλλον ἐκφράζουσι πιστῶς τῆς κοινωρίας, ἅπαντος μάλιστα τοῦ γένους τὸν χαρακτήρα.

Ἰδωμεν· — τίς ὁ σκοπὸς αὐτῶν;

Ἡ ἐνότης τῆς Πίστεως. Ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, μία Πατέρων γενεὰ μετὰ τὴν ἄλλην ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἔχουσι σκοπὸν τὴν ἐνότητα τῆς Πίστεως. — Τοῦτο εἶναι ἀναντιρρήτου.

Ἄλλ' ἡ ἐνότης τῆς πίστεως ἄλλο τι βεβαίως δὲν πρατίζεται παρὲς τὴν ἠθικὴν ἐνότητα, ὡς πρωτίστην τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐχὴν.

Ἡ δὲ ἠθικὴ ἐνότης καὶ αὐτὴ δὲν ὠφελεῖ εἰμὴ καθ' ὕσον δια-
κονεῖ τῇ μεγάλητέρα καὶ ἱερωτέρῃ ἐνότητι, τῇ πολιτικῇ.

Λοιπὸν οἱ Πατέρες, ἐκφράζοντες τοῦ γένους τὴν ἐπιθυμίαν,
γινόμενοι τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως ἐρμηνευταὶ καὶ νομοθέται, τη-
ροῦντες ἄθικτον καὶ ἀδιάσπαστον τὴν ἄλυσον τῆς Πίστεως δὲν
ὕπηρετοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ὡς ὑπουργοὶ
συστάσεώς τινος ἀσχέτου πρὸς τὸν λαὸν, καὶ, ὡς οἱ Δυτικοὶ λέ-
γουσιν, θεωρητικῶς, ἀπλῶς καὶ ἀφρημένως, ἀλλ' ἐν τῷ ὑπηρε-
τεῖν τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἐξυπηρετοῦσι τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα ὡς κύ-
ριον δίδωγμα τοῦ Σαυῆρος τῶν ἐθνῶν, δηλαδὴ ἐκδουλεύουσι
τῇ μελλούσῃ τῆς φυλῆς ἀνεξαρτησίᾳ, ἔθεν δεικνύονται θε-
ράποντες τοῦ γένους αὐτῶν ἄλλο τόσον ἴσως, ἵνα μὴ εἰπώμεν
περισσότερον, ὕσον ἀνδρείοι καὶ φιλοπάτριδες στρατηγοὶ ἐν τῷ
παδίῳ τῆς μάχης. Κατὰ δὲ τὴν ὑπηρεσίαν ἡ ἀτομικότης αὐτῶν
ἐξαλείφεται· ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῷ στόματι, καὶ τοῖς ἔργοις
αὐτῶν διανοεῖ, λαλεῖ, ἐργάζεται σύμπαν τὸ γένος. — Ἴδου ἡ
πρωτότυπος καὶ εἰδικὴ ἐθνικότης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας!

Τὸ κανονικὸν Δίκαιον λοιπὸν ἀποτελεῖ μίαν τῶν οὐσιωδε-
στέρων μελετῶν ἐφ' ἧν ἡ νέα Ἑλλάς ὀφείλει νὰ προσηλώσῃ τὸν
νοῦν πρὸς ἐπίγνωσιν πεφωτισμένην τοῦ προορισμοῦ τῆς. Ἐπειδὴ
τὸ ἡμέτερον κανονικὸν Δίκαιον δὲν εἶναι, ὡς τὸ τῶν Λατίνων,
ἀποθήκη βούλων καὶ θεσπισμάτων αὐθαίρετου καὶ ἀνεξέλεγκ-
του παπικῆς ἐξουσίας, ἢ τὸ πολὺ Συνόδων, αὐθεντίας διαφιλο-
νεικουμένης· εἶναι τὸ νόμιμον, καὶ ἱερὸν, καὶ ἀδιαφιλονείκητον
πολίτευμα τῆς μεσαιωνικῆς πατρίδος μας· εἶναι ἀκρογωνιαίος
λίθος τῆς ἐθνικότητός μας, λίθος ἐσφραγισμένος ἐν τῇ σφραγίδι
τῶν ἀγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Ζ'. Συνόδων, καὶ μαρτυρῶν ἐν τοῖς
ἐγκαινίοις τοῦ τὴν συνέργειαν αὐτοῦ τοῦ δακτύλου τῆς Θεότη-
τος· εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ γένους ἐξερχομένη ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς
μητρῶας γῆς.

ΕΒ΄.

Ἐμφανισμὸς Εἰκονομαχίας.

Ἐσχομεν ἀνωτέρῳ περιστασίῳ νὰ παρατηρήσωμεν τὰς πρὸς

τὸν ἀπεριόριστον ἀπολυτισμὸν κλίσεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τὴν παράνομον ἐπέμβασιν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ συνοδικὰ καὶ οὐσιώδη ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἦσαν αἱ πρῶται πείραι τῆς ἀπόλυτου μοναρχικῆς τυραννίδος· ὤφειλε δ' αὕτη νὰ λάβῃ ὑπὸ τῶν διαδόχων καὶ συντονωτέραν ἀνάπτυξιν.

Ἡ αὐξάνουσα τόλμη τῶν δημοτικῶν φατριῶν, καὶ οἱ διηνεκεῖς κοινωνικοὶ περισπασμοί· αἱ συμφοραὶ τοῦ ταλαιπώρου αὐτοκράτορος Μαυρικίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, αἱ ὑπὸ τῶν δῆμων ὀρθοδοξίας ἐνεκα προξενηθεῖσαι· αἱ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν δυναστείαν τοῦ Ἡρακλείου δραματικαὶ συμβάσαι περιπέτειαι· ἡ σύγχυσις ἢ φοικαλέα τὴν ὁποίαν ἐπέφερον εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς βασιλείας ἡ τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσις διὰ τῆς ἀπαραμίλλου ἀντιδράσεως τῆς ὑγιεῖς φρονούσης ἐθνικῆς μερίδος· ἀλλὰ πρὸ πάντων ἴσως ἡ καθημέραν περισσεύουσα δύναμις τῶν Μοναχικῶν σωματίων, δύναμις, ἣτις ἀθεάτως ἐνίοτε συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Συγκλήτου, καὶ ἀντιτασσομένη τοῖς μοναρχικοῖς σφετερισμοῖς ὄχι μόνον ἐφήμει τὴν κακοδοξίαν τῶν κατὰ καιρὸν βασιλέων, ἀλλὰ προσέτι καὶ τὸν θρόνον ὑποκώφως ἀνεμόχλευε· ταῦτα καὶ ἕτερα αἷτια, τὰ ὁποῖα, χάριν βραχύτητος, παραλείπομεν, ἐνέπνευσαν εἰς τινὰς ἀρχηγοὺς τῆς ἀρχοντίας καὶ στρατηγοὺς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐγείρωσι τέλος φραγμὸν τινὰ ἀδιάθραυστον εἰς τὰς προόδους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κομμάτων, ὅπως ἡ μοναρχία ἰσχυροποιηθεῖσα, ἀποκαταστηθῇ ἐν τῷ κοθουμένῳ καὶ κατ' αὐτοῦς δεομένῳ ἀπολυτισμῷ.

Δυνάμει τοιοῦτου βδελυκτοῦ σχεδίου ὤφειλεν ἀναμέσον ἱερατείου καὶ λαοῦ νὰ ριφθῇ πῦρ διχονοίας· ἐξαφθέντος δὲ τούτου τοῦ πυρὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἐθνικῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων ἤδη στοιχείων, τότε ἡ μοναρχία, τοῦ χωρισμοῦ αὐτῶν ὠφελουμένη, ἤθελεν εὐκόλως καταβάλλει τοὺς ἐχθρούς.

Ἐπεννοήθη λοιπὸν ἐπὶ τούτου, ἐν τῷ παραβύστῳ τῶν ἀνακτόρων, δολία τις θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις· ταύτης δὲ δικαιολόγημα διενοήθη ποῖον· ἡ δῆθεν καταχρηστικὴ τῶν θεῶν ἐκτυπωμάτων λατρεία.

Πολλά και ποικίλα παρά τε ἀρχαίων και νεωτέρων περί Εἰκονομαχίας ἐβρέθησαν, ἀλλ' ἐκ τῶν πολλῶν τούτων οὐδέν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καταπίθει τοσοῦτον ἄσπονδον ἢ πολιτικὴν ἀπόχρωσιν ἣτις ὑπὸ τινῶν ἐμβριθεστέρων ἱστορικῶν ἐπιβλήθη αὐτῇ, ἀπόχρωσιν αὕτη, τὴν ὁποῖαν ἐπίσης και ἡμεῖς παρατηροῦμεν εἰς ἀπάσας τὰς μεγάλας και μακροβίους αἰρέσεις τῶν δε τῶν αἰώνων ἐν Ἀνατολῇ.

Ἡ δὲ Εἰκονομαχία, και ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν φέρει καθ' ἡμᾶς τοιοῦτον χαρακτηρισμόν. Πρῶτον μὲν, διὰ τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν ἐπεφάνη' ὅτε, δηλαδὴ, ἡ κατὰ τῶν οὐσιωδῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας ἀνταρσία διὰ μέσου ἑξ Οἰκουμενικῶν συνόδων εἶχε καταστῆ σχεδὸν ἀδύνατος· δεύτερον δὲ, διὰ τὰς τότε ἐπιβούλους ροπὰς τῆς μοναρχίας· τρίτον δὲ, δι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἀνώνυμον τῆς αἵρέσεως, γνώρισμα τοῦτο ἀλάνθαστον και ἀσφαλὲς ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἐκάστη σπουδαία κατὰ τῶν θρησκευτικῶν καθεστώτων βλασφημία συνήθως ἐλάμβανε τὴν ὀνομασίαν παρά τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς, γνώρισμα κοινὸν μετὰ τοῦ *Μοροθελητισμοῦ*.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συμμορίας τίθεται, καθὼ στρατάρχεις και ἀνὴρ τολμητίας, Λέων ὁ ἐξ Ἰσαυρίας, αὐλικὸς, ἐκ παίδων διακεκριμένος ἐπὶ ἀσεβείᾳ και δυσσεβείᾳ. Οὗτος προτίθεται διὰ μέσου τηλικαύτης νεοφανοῦς αἵρέσεως πρῶτον μὲν νὰ διαιρέσῃ εἰς δύο μέρη διχοστατοῦντα τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τούτου δὲ γενομένου νὰ καταδιώξῃ μετέπειτα τὸν ὀρθόδοξον κληρὸν, νὰ καταπαύσῃ πᾶσαν περί τὰ θεῖα ἱερὰ μελέτην, ὑποβάλλουσιν τῆς ἐποχῆς τὰς θεολογικὰς ἀσχολίας και διατηροῦσαν ἄσβεστον ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἱερωμένων τὸν ὑπὲρ πίστεως διάπυρον ζῆλον, νὰ καταργήσῃ δὲ διὰ παντὸς και ὀλοκλήρως τὸ σύστημα τῶν μοναχικῶν ταγμάτων, τὸ τοσοῦτον ἐπιβουλευθὲν και ὀσημέραι ὑποσχάπτον τὸν Ῥωμαϊκὸν δεσποτισμόν· και ἐπὶ τέλους, συνεπιείᾳ τῆς γενικῆς φωτισθεσίας και καταπίεσεως, νὰ καταλύσῃ ἐν τῇ πρωτευούσῃ και πάσῃ τῇ ἐπικρατείᾳ τὰ πολυτάραχα και ἐπιφοβὰ ἐκεῖνα δημοτικὰ και καλογηρικὰ κόμματα.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐκκίνησις ὑπὸ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων ἐρεθιζομένη εἶχεν εἰς ἐκείνους περίπου τοὺς

χρόνους αναβιβασθῆ εἰς ἀπίστευτον αὐθαδεῖας βαθμόν. Ἐκ τῶν πλείστων τεκμηρίων ἅπερ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν, ἐκλέγομεν ἐν τοῦ ἱστορικοῦ Θεοφάνους, ἱκανὸν νὰ διαλευκάνη δεόντως τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος τῶν δῆμων ὑπεροχὴν. Ἐν αὐτῷ οὐ μόνον ἡ πρὸς τὰς στάσεις ῥοπή ἀναδεικνύεται, ἀλλὰ καὶ πολῦτιμὸς τις διαφυλάσσεται μαρτυρία τῆς ἐπὶ Μαυρικίου καθομιλουμένης γλώσσης.

« Ἀνὴρ τις, λέγει, τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιβεβ.λημένος, καὶ ἐν ἀσκήσει διαλάμπων, σπαθίον γυμνώσας, ἀπὸ τοῦ φόρου μέχρι τῆς Χαλκῆς, ξιφῆρης διαδραμῶν, τὸν αὐτοκράτορα τοῖς πάσιν ἐν φόνῳ μαχαίρας τεθνήξασθαι προηγόρευεν. Ὁμοίως καὶ Ἱεροδιανὸς Μαυρικίῳ εἰς τὸ φανερὸν προανήγγειλε τὰ τούτω συμβησόμενα. Τοῦ δὲ βασιλέως νυκτὶ ἀνυποδήτου λιτανεύοντος μετὰ πάσης τῆς πόλεως, παρερχομένου ἐν τοῖς Καρπιανοῖς, στασιάζουσιν ἐκ τοῦ πλήθους τινὲς, καὶ λίθους κατὰ τοῦ βασιλέως ἐβαλλον, ὥστε μόλις τὸν βασιλέα σὺν Θεοδοσίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ δισσωθῆναι, καὶ τὴν εὐχὴν πληρῶσαι ἐν Βλαχέρναις. Οἱ δὲ δῆμοι εὐρόντες ἄνδρα προσομοιοῦντα Μαυρικίῳ, καὶ βάλλοντες αὐτῷ σαγίον μαῦρον, καὶ ἀπὸ σκόρδων πλέξαντες στέφανον, εἰς ὄνον τοῦτον καθίζοντες, διέπαιζον λέγοντες· *Ἐύρηκε τὴν δαμαλίδα ἀκαλίην, καὶ ὡς τὸν καιρὸν ἀλέκτοριν ταύτην πεπῆδηκε, καὶ ἐπήγε παυλία ὡς τὰ ξυλοκούκουδα· καὶ οὐδεὶς τολμᾷ λαλῆσαι, ἀλλ' ὄλους ἐφίμωσεν.* " *Ἄγιέ μου, ἀγιέ μου, φοβερὲ καὶ δυνατὲ, δὸς αὐτῶν κατὰ κρατίου, ἵνα μὴ ὑπεραίρηται· κήγώ σοι τὸν βῶθρ τὸν μέγαν προσαγάγω εἰς εὐχὴν.* »

Τοιαύτη ἡ τῶν δῆμων διαγωγή ὡς πρὸς τὴν μοναρχίαν, προσεγγιζούσης τῆς εἰκονομαχίας· τοιοῦτον δὲ κατ' ἀρχὰς καὶ ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ὠρμήθη τὸ μισόχριστον καὶ τυρηνικὸν καὶ ἀνθελληνικώτατον τῆς Εἰκονομαχίας μηχανέυμα, τὸ ὁποῖον ἤδη τίθεται ἐν ἐνεργείᾳ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, περὶ τὸ 717 ἔτι τῆς Θ'. Ε, καὶ ἕπερ ἐπὶ περίπτου μίαν καὶ ἡμισίαν ἑκατονταετηρίδα θέλει καταμαστῖσει τὴν Ἑλληνικὴν γῆν καὶ πολλαχῶς ταλαντεύσει τὸν λαὸν καὶ τὸ ἱερατικὸν πολίτευμα. — Διότι, τὸ ἐπαναλέγομεν, τὰ περὶ ἀρχῆς εἰκονομαχίας αἰ-

τια τὰ ὑπὸ τῶν τότε χρονογράφων μνημονευόμενα δὲν δύνανται νὰ μᾶς πείσωσιν, ὅτι τηλικαύτη νόσος αὐτοφυῶς ἐνέσκηψεν, εἰς χρόνους προβεβηκότας ἐν ἀναπτύξει, ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μὴ οὔσης πρωτανόχου τῆς μοναρχίας. Φρονοῦμεν δὲ, μάλιστα πεπεισμεθα, ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν ἀπλῶς αὐλικὸν ραδιούργημα πρὸς καταπίεσιν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας. Τὰ δὲ μετέπειτα διατρέξαντα προσβεβαιοῦσι καθαρῶς, ὅτι διὰ τοιοῦτον σχευωρήματος ὁ Ῥωμαϊσμὸς ἐτήρησε κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰς τελευταίας ἀλεθρίους τοῦ προσπαθείας.

Ἐπομένως, πρῶτον τόλμημα τοῦ θηρὸς καὶ *Εἰκονομάχου* τοῦτου βασιλέως εἶναι ἢ ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐκδιώξις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εὐσεβοῦς Γερμανοῦ τοῦ *βλεφ καὶ λόγφ ἐξαστράπτουτος Γεράρχου*. «Πρόσεχε, ὦ Βασιλεῦ, λέγει αὐτῷ ὁ Σάρδης Εὐθύμιος πικρουσιασάμενος, πρόσεχε! ἀφοῦ ἦλθε Χριστὸς ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι νῦν παρῆλθον 800 ἔνιαυτοὶ καὶ πανταχοῦ στηλογραφεῖται Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνεῖται· ποῖος οὖν αὐθάδης τολμήσεις τὴν τοσοῦτον χρόνον ἀποστολικὴν τε καὶ πατρικὴν παράδοσιν ἀθετῆσαι ἢ μετασαλευσαι;». «Ὁ Ὄζιας, ἀποκρίνεται ὁ μισέλλην Ἰσαυρος, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, μετὰ 800 ἔνιαυτοῦς ἀπὸ Μωυσέως, τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ Ναοῦ· καὶ γὰρ μετὰ 800 ἔνιαυτοῦς τὰ εἰδῶλα τῆς Θεότητος ἐξάγω ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.» Τὴν ἐπιούσαν δὲ ἀσυστόλως λαμβάνει χώραν ἢ διαρπαγὴ καὶ καύσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Ἄπειρος στρατὸς ἐγγώριος καὶ βαρβαρικὸς σταθμίσας ἐν τῇ Πρωτευούσῃ, κατέπνιξεν ἐν πρώτῃ προσβολῇ εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐκ μέρους τῶν ὑπηκόων δειχθεῖσαν ἀγανάκτησιν.

Ὁ Παπισμὸς, ὅστις κραταιωθείς ἤδη ἐν τοῖς κοσμικοῖς, καὶ ὑπὲρ ταῦτα μεγαλυνόμενος, πρῶφασιν ἐθήρηνεν ἵνα χωρισθῇ παντάπασι τῆς Ἀνατολῆς, ὠφελεῖται τῶν ἐν Ἀνατολῇ διατρεχόντων. Ὁ Ἅγιος Πέτρος εἶχε κηρυχθῆ Θεὸς ἐπίγειος, σύμβουλον ἱερρακρατίας καὶ δεσποτισμοῦ· ὡς τοιοῦτον δὲ οἱ Ῥώμης Ἀρχιερεῖς προσπαθοῦσι καὶ ἐν Ἑλλάδι νὰ τὸν εἰσαῶσιν. Ὅθεν Γρηγόριος ὁ Α΄. γράφει πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λέοντα στηλιτευτικὴν καὶ

ἀπειλητικὴν ἀποστολήν, ἐν ἣ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπόσχεται τὴν ἀποστασίαν τῶν Ἰταλικῶν θεμάτων εἰ μὴ αἱ θεαὶ Βικόνες ἀποκατασταθῶσιν. Ἀλλ' ἐν τῷ δυσχεραίνειν κατὰ Εἰκονοκλαστῶν, ἡ σπουδαρχία αὐτοῦ πρόδηλος γίνεται. Καὶ γὰρ, προστίθεται, « Πέτρον πᾶσαι αἱ βασιλείαι τῆς Δύσεως Θεὸν ἐπίγειον ἔχουσι, σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ὀφείλεις νὰ καθυποταχθῆς εἰς ἐμέ. » — Ὁ διάδοχος τοῦ Βιγιλίου συνεχίζει τὸ σχέδιον τοῦ Σχίσματος ἐν τῇ ἀκαταστασίᾳ καὶ τῷ θρύλλῳ τῶν Βυζαντινῶν πραγμάτων.

Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας τὸ καταχθόνιον τῆς Αὐλικῆς σκευωρίας ῥαδιούργημα ἀποκαλύπτεται καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀποτρόπαιον καὶ μισοπρόσδον μορφήν. — Ἐγγὺς τοῦ τεμένουσ τῆς ἀγίας Σοφίας, οἶκος ἔκειτο λαμπρὸς, ὅπου τεθησαυρισμέναι ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων βίβλοι Ἰεραὶ καὶ ἐγκύκλιοι κατὰ τὸν Γλουᾶ, « τὸν ἀριθμὸν τρισμύρια ἐξακισχίλια, πρὸς ἄλλας πεντακοσίας, ἔχουσαι καὶ φύλακά τε καὶ προϊστάμενον ἄνδρα τίμιον καὶ σοφόν ἦσαν δὲ καὶ ὑπ' αὐτὸν ἕτεροι ἄνδρες θαυμαστοί, ὡσεὶ δώδεκα, ἀμισθὶ τοὺς θέλοντας ἐκπαιδεύεσθαι. » Ἐντὸς τοῦ οἰκοδομήματος τούτου διεφυλάττοντο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ τὰ ἱερώτατα κημεῖλια ὡσπερ ὄργανα φωτισμοῦ καὶ ἐξαγοράσεως. — Πῶς δὲ ἠδύναντο νὰ εὐδοκιμήσωσι τὰ ἐφεξῆς ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν Βασιλέων πραχθέντα κακουργήματα, ἐὰν μὴ προηγουμένως κατεστρέφετο τὸ τῆς νεολαίας παιδευτήριον, τὸ καταγωγίον τῶν σοφῶν, ἢ τῶν βιβλίων ἀποθήκη; — Ὁ Λέων, ἐξ ἀρχῆς μὲν προσπαθεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἐφελκύσῃ εἰς τὴν μιανὰν του γνώμην τοὺς διδασκάλους τοῦ ἔθνους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας· πλὴν ἔκτοτε ἢ ἐπιστήμη ἀχώριστος ἦτον ἤδη τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ· ὅθεν ὁ παμμίαρος ἀποτυγχάνει. Εἶτα δὲ παροξυσμένος ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀκλονήτου τῶν διδασκάλων ἐπιμονῆς, περιωρεῖται ὕλην εὐέξακτον κύκλῳ τοῦ Ναοῦ, καὶ ὑφάπτων πῦρ, καταφλέγει πάντας ὁμοῦ τοὺς τε θείους ἄνδρας καὶ τὴν ἐκπαιδευομένην νεολαίαν, καὶ σὺν αὐτοῖς τὰς βίβλους.

Μετὰ τὸ τραγικὸν τοῦτο γεγονός, δι' οὗ τὸ γένος πολλῶν τε καὶ πολυτίμων ἐστερήθη λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἕλληνι-

σμός δὲν ἐπαυσε πενθηφορῶν. Ἡ πυρκαϊὰ τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως χαράσσει ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ μεγίστην καὶ κακοδαίμονα ἐποχὴν· ἐν τῇ λάμπει αὐτῆς γίνεται ἄφαντος ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς θεολογικῆς ὀρθοδόξου μεγαλοφυΐας. Ἀπὸ τοῦδε, τὴν μεσαιωνικὴν ἀρχαιότητα νέος αἰὼν διαδέχεται· νέα ῥοπαὶ ἐνδείκνυνται, νέα γλῶσσα, νέαν ἀκολουθεῖ τὸ ἔθνος πορείαν. Ἐντεῦθεν, καὶ διαρκούσης τῆς εἰκονομαχικῆς καταδιώξεως, τὰ φῶτα σβέννυνται παντελῶς, ἡ διάλεκτος καταβιβάζεται εἰς κατώτερον βαθμὸν, ἡ τάξις τῶν πεπαιδευμένων ἐκλείπει, τὴν δὲ καλλιέργειαν τῆς πρώτης σοφίας διαδέχεται ἡ σχολαστικὴ πολυμάθεια, καὶ σκότος γενικὸν ἐφαπλοῦται ἐφ' ὅλης τῆς φυλῆς. Ὁ πολὺς τὴν παιδείαν καὶ θεολόγος, ἐπικληθεὶς δὲ καὶ Χρυσορρῖδας, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, μετὰ τοῦ Νικηφόρου Πατριάρχου, τοῦ Στραυδίτου καὶ τινῶν ὀλίγων ἄλλων σοφῶν ὁμολογητῶν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἀξιοθρηνήτου δράματος τούτου ἐμφανισθέντων, κλείει τὸν κύκλον τῆς πρώτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιότητος. Ἐπέπρωτο νὰ διέλθωμεν τὴν αἰματηρὰν τῆς εἰκονομαχίας ὁδὸν ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸ ἔσχατον τέρμα τῆς ξενικῆς μοναρχίας, καὶ ἴδωμεν ἀναγεννήσεως Οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν. Διότι μετὰ τὸν ἀγῶνα ὁ Μεσαιὼν πρβαίνει ὑπὸ νέον σχῆμα καὶ ἐσθῆτα, ὁ δὲ Ἑλληνισμὸς ἐπαισθητῶς μεταπορεύεται ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς θεωρίας εἰς τὸ στάδιον τῆς τῶν ἐθνικῶν εὐχῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων πραγματοποιήσεως.

ΞΙ'.

Διωγμὸς τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς λητρείας.

Βασιλεύοντος δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Κομνηνέμου, ἡ φωτισθεῖσα καὶ ἡ καταδιώξις προχωροῦσιν ἐπὶ τὸ κρείττον ὑπὸ τὴν προφασιν τῆς ἀπονενομημένης θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἰῆδη ἡ αἵρεσις διὰ παντοίας βίας ἀπειλῆς καὶ φθορᾶς εἰσέφρησεν ἔρπουσα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐδάφει τῆς ἐκκλησίας, δι' ἧς κορυφῶται τοῦ αὐτοκράτορος ἡ ἀυθάδεια. Δακτυλοδεικτοῦνται καὶ στιγματίζονται ἄθκοί τινες καὶ παρίνομοι Ἐπίσκοποι, ἀπυστάται παρὰ θεῶν καὶ ἀνθρώποις, οὔτινες δὲν ἐρυθριῶσι συγκροτοῦντες Σύ-

νοδον ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς αὐτῆς, πρὸς κατάργησιν ὀριστικὴν τῶν εἰκόνων.

Ἀλλὰ, καὶ τῶν εἰκόνων καταργηθεισῶν, ἄρα γε δὲν θέλει πώποτε πλέον ἀναβλαστήσει ὁ πρὸς αὐτὰς σεβασμός; ἄρα γε ἄπαξ καὶ διὰ παντός θέλει παύσει τῶν ἐκτυπωμάτων ἢ πρὸ αἰώνων καὶ ὑπὸ τοσοῦτων γενεῶν καθιερωμένη καὶ καμφιλτάτη προσκύνησις; ἄρα γε δὲν ὑπάρχουσιν ἀλληλένδετοι αἱ προωρισμένοι νὰ διασωθῶσιν ἐθνικαὶ παραδόσεις, δὲν συναποτελοῦσιν ὅλαι ἐν καὶ ἀδιαχώριστον σύμπλεγμα, ὥστε, μία καὶ μόνη αὐτῶν ἂν ἐπιζήσῃ, γίνεται ρίζα, ἐφ' ἧς αἱ λοιπαὶ ἀναβλαστάνουσιν;—Ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων ἦτο μὲν ἐκκλησιαστικόν, ἀλλ' ἦτο καὶ πολιτικόν ἐπίσης ζήτημα· ἐκκλησιαστικόν μὲν σχετικῶς πρὸς τὰ καθεστῶτα, πολιτικόν δ' ὡσαύτως σχετικῶς πρὸς τὰ μέλλοντα. Ἡ γενεὰ ἐκείνη, ἀλληλέγγυος ἐν τῇ δουλείᾳ μετὰ τῶν προηγουμένων καὶ τῶν ἐπομένων γενεῶν ἐν πάσῃ πράξει καὶ ἐν παντὶ διαβήματι αὐτῆς, δὲν ἠδύνατο ν' ἀθετήσῃ ἔθιμα καὶ κανόνας πατέρων, χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ θάνατον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν υἱῶν· ἀκυροῦσα δὲ τοιοῦτοτρόπως τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ παραδόσει συνυπάρχοντα καὶ συνδιασωζόμενα, κατέστρεφεν αὐτὴν τὴν ἰδίαν τῆς ζωῆν. — Ἄς ἐκραγῇ λοιπὸν, ἄς βροντήσῃ ὅσον θέλη τῶν βασιλέων ἢ ὀργῇ. Τὰ ὄρια τῆς ἐθνικότητος πέπρωται νὰ διαμείνωσιν ἀσάλευτα καὶ ἀμετακίνητα.

Πρῶτον δὲ τόλμημα συνεπιφέρει κατόπιν καὶ δεύτερον· ὁ δὲ βαρβαρικὸς στρατὸς ὃ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἔτοιμος εἶναι νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῆς λόγχης πᾶσαν κατὰ ὀρθοδόξων ὠμότητα.

Ἀνάγκη τοίνυν νὰ παύσῃ κατὰ κράτος ἡ πρὸς τοὺς ἁγίους προσκύνησις, τὸ πνευματικὸν τοῦτο ὄπλον τοῦ ἱερατείου, καὶ οὕτω νὰ κοπῶσιν οἱ δεσμοί, οἱ τὸν κληρὸν μετὰ τῆς λαϊκῆς τάξεως συνάπτοντες. Ὅταν ὁ λαὸς συνειθίσῃ ν' ἀποσρέφῃται τὰ τῶν ἁγίων λείψανα, ὅταν ἐκὼν ἄκων ἀθετήσῃ τὸ σεβασμὸν τῶν ἐπουρανίων αὐτοῦ πρεσβευτῶν πατρίωνων· ὅταν, λόγῳ δῆθεν πνευματικωτέρας λατρείας, διότι καὶ πνευματικότητος ἀξιώσεις τοῖς τότε ὡς καὶ τοῖς σημερινοῖς εἰκονοκλάσις δὲν ἔλειψαν, ὅταν, λέγωμεν, κηρυχθῇ τῶν

συνοδικῶν κανόνων ἀνεξάρτητος, τότε δὴ τὸ ἱερατεῖον ἐμονώθη, ἡ δὲ Ἐκκλησία παρεδόθη χειροποδὶ εἰς τὴν αὐτοδικίαν τῆς μοναρχίας.

Καὶ λοιπὸν ὁ Κοπρώνυμος ἐν τῇ περὶ *Λειψάνων* καὶ πρεσβείας τῶν ἁγίων *Νεαρᾶ*, ὡς ἔτι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλεως ψευδοσυνόδῳ, θεσπίζει τοὺς ἁγίους μὴ λέγειν ἁγίους, καὶ διαπτύειν τὰ λειψάνα αὐτῶν, καὶ πρεσβείαν ἐκεῖθεν μὴ ἐκκαλεῖσθαι, οὐ δύνανται γάρ· ταῦτο δὲ καὶ περὶ τῆς Θεομήτορος. » Ἢ Θεομήτωρ, καθὼ ὑπεράγιον ἐξεικόνισμα τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξου καὶ Ἀνατολικῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, αὕτη ἡ τῆς ἐλευθερίας προσπίστρια ὤφειλεν, εἰ δυνατόν, πρώτη κατὰ τάξιν νὰ διαγραφῆ ἔκ τε τῆς βίβλου τῶν ἐπουρανίων ὑπερμάχων καὶ τοῦ μνημολογικοῦ τῶν ὀπηκῶν.

Τότε δὲ ἄρχονται αἱ κατεδαφίσεις τῶν ἱερῶν μονῶν, ἡ ἀπανταχοῦ τῶν Καλογήρων καταδίωξις, τὰ κολαστήρια καὶ βασανιστήρια κατὰ ἐπισκόπων καὶ ἱερέων καὶ καλογραίων. «Καὶ τὸ Ἀγγελικὸν δὲ τοῦτο καὶ Ἀποστολικὸν τοῦ Μοναχικοῦ βίου σχῆμα βδελυττόμενος ὁ Θεομισῆς καὶ βέβηλος, γράφει ὁ Νικηφόρος Πατριάρχης, ἐπώνυμον τῆς Θεοσεβείας τὸ ἀμνημόνευτον αὐτοῦ ἐπέγραψεν ὄνομα . . . Ὅταν δὲ πρὸς αὐτοῦς τυραννίδα ἐπιὼν ὁ τύραννος ἔδρασε, τίς ἀναξίως διηγῆσεται; τὰς τε γὰρ παρά Θεοῦ ἐπηγγελμένας αὐτοῖς ὁμολογίας, καὶ συνθήκας ἀθετεῖν ἐκβιαζόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν σχῆμα ἀπορρίψαντες, τὸ τῶν λαϊκῶν ὁ παράνομος ἐνομοθέτησε μεταμφιεῖνυσθαι· τὰ δὲ εἰς δόξαν Θεοῦ ἰδρυμένα Μοναστήρια, στρατιωτῶν οἰκητήρια, καὶ ἱπποστάσια, καὶ κοπρώνας πεποίηκε. Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς καταφεύγουσιν ἐν ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς, ὡς ἐν ταῖς πρώτοις χρόνοις τοῦ Χριστιανισμοῦ, πλὴν καὶ ἐκεῖ στρατοὶ μετὰ θηρευτικῶν κυνῶν, τοὺς φυγάδας ἰχνηλατοῦντες, ἄλλους μὲν τύπτουσι, καὶ μαστιγοῦσιν, ἄλλους δὲ κατασφάζουσι. Σωρὸς λειψάνων ἁγίων καὶ ὁσίων ρίπτονται εἰς θάλασσαν, οἱ ναοὶ κατεδαφίζονται, τὰ δὲ δεσμωτήρια δὲν χωροῦσι πλέον τοὺς εἰς σφαγὴν δεδικασμένους ἀθώους μοναχοὺς.

Ἀλλὰ καλῆτερον νὰ ἀναφέρωμεν αὐτὰς τὰς λέξεις τῶν ἀναξιοπαθουσάντων ἐκκλησιαστικῶν πρὸς ἐκθεσίαν ζωγραφικωτέρων

τῆς τῶν Αὐτοκρατόρων μανίας, ἔξομαλύνωμεν ὀλίγον τὸ ὄφρος τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου πρὸς μείζονα εὐκαταληψίαν.

Ἰδὼν, γράφει ὁ ἱερός ὁμολογητής, ἡ ἀσέβεια τοῦ Αὐτοκράτορος παρεξέτράπη παντελῶς, καὶ παρεχλευάζεται καὶ διεσκόπτετο ὁ βίος πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ Θεῷ προσηλωμένων. Ἐξαιρέτως δὲ ἀγρίως καταδιώκετο τὸ ἱερὸν τάγμα τῶν μοναζόντων· ἐπειδὴ παρεδίδοντο εἰς ποικίλας βασάνους καὶ παντοίας πληγὰς ὅσοι τούτων ἐφύλαττον τὴν ἑαυτῶν ὁμολογίαν, καὶ ἀνθίσταντο τῷ ἀνοσίῳ καὶ μιαιφῶ δόγματι. Εἰς ἄλλους μὲν κατέκαιον τὴν γενειάδα, εἰς ἄλλους δὲ ἀπέσπων τὰς τρίχας, ἄλλων δὲ τὰς κεφαλὰς διέθραυον ἐπὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐφ' ὧν ἦσαν κεχαραγμένα τὰ τῶν ἁγίων ἐκτυπώματα. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὀφθαλμοὺς διώρυττον, καὶ τῶν μελῶν ἕτερα τοῦ σώματος ἐξέκοπτον ἀπενθρώπως οἱ δειλαιοὶ, καὶ καθόλου εἰπεῖν ἐδιώκοντο οἱ εὐσεβεῖς ὡς εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ Ῥωμαίων, καὶ ἐπενοεῖτο πᾶσα μηχανὴ κακουργίας πρὸς ἐπηρεασίαν τῶν πιστῶν. Ὅθεν ἐνόησε τούτων καθεύκυσεν εἰς τὸ τῆς ἀσεβείας βάραθρον, εἴτε διὰ τῆς βίας, ἢ διὰ τῆς ἀπάτης, ἢ διὰ θωπειῶν, ἢ χρημάτων, ἢ ἀξιωμάτων, ἢ δι' ἑτέρων παλιντρόπων μεθοδιῶν, ὥστε καὶ τινες εἰσδεχόμενοι ἐπαγγέλματα, καὶ τὸ σεμνὸν μεταμφιεσμένοι στόλισμα, κομῆται ἀντὶ κεκραμένων διεδείκνυτο, καὶ εἰς σχῆμα λαϊκῶν μεθηρμόζοντο, γυναιξί τε ὀμιλεῖν κατεδέχοντο καὶ τὸ πρὸς αὐτοῖς ἠσπάζοντο συνοικέσιον.

Ἔτι δὲ πνέων κατὰ τῆς εὐσεβείας, καθόβρισε τὸ ἱερὸν σχῆμα τῶν *Ναζωραίων*. Εὐθὺς γὰρ ἀγῶνα ἰππικὸν ἐπετέλεσε, καὶ τινὰς ἐκ τούτων τῶν μοναχῶν ἐπιτρέπει ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ διέλκεσθαι· καὶ ἕκαστον αὐτῶν φέρειν παρὰ χεῖρα γυναῖκα μονάστριαν, πολλῶν τε παρὰ τοῦ πλήθους τῶν θεωμένων καταχυθέντων αὐτοῖς ὕβρεων καὶ ἐμπτυσμάτων.

Τότε ἡ ἐπίκλησις "Ἅγιος ἐγένετο καταδιώξεως σημεῖον, βέλαιος δὲ θάνατος ἐπεκρέματο ἐπὶ κεφαλῆς ἱκείνου, εἴτε ἄρχοντος, εἴτε ἀξιωματούχου, εἴτε πτωχοῦ, εἴτε καὶ τῆ βασιλικῆ ἀνήκοντος οἰκογενεῖα, ὅστις ἑκράτει ἁγίου-τινὸς εἰκόνα ἢ λείψανον·

Διωρίσθη ὅτι τὸ "Άγιος οὐδὲ εἰς τὴν Θεοτόκον νὰ δίδηται, οὐδὲ εἰς τινὰ τῶ μαρτυρήσαντι ὑπὲρ ψυχῶν καὶ σωμάτων σωτηρίας. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι κατ' ὄνομασίαν ἀπλῶς νὰ καλῶνται Πέτρος, Παῦλος, Ἰάκωβος· ὁ δὲ Δεσπότης Χριστός, φίλος ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ υἱός Θεοῦ· διὸ ἡ Θεοτόκος Χριστοτόκος, ἢ μόνον Μαρία νὰ προσαγορευῆται. Ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν μανίαν τοῦ Ἀρείου, καὶ τὴν τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἀναμιμνήσκοντα, τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν χώραν ἀθλίως κατεμάστιζον. Πῶς δὲ εἶπεν ὅσα τε καὶ οἶα ὁ παράνομος Κωνσταντῖνος διεπράξατο; Ὁ Ἕλληνισμὸς διέκειτο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. Παρὰ βραχὺ κατὰ κράτος νὰ ἀφανισθῆ πάσα περὶ μελλούσης ἀναγεννήσεως προσδοκία.

Ἄλλ' ἡ βοήθεια τοῦ Παντοδυνάμου καὶ πολυελέου Πατρὸς, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Σωτῆρος Υἱοῦ, καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπῆλθον ἐγκαίρως ἐφ' ἡμῖν.

Ἡ αὐθεντία τῆς παραδόσεως, ἐν τοῖς κανόσι τῶν ς'. προηγουμένων Συνόδων παρατεθειμένη, μέλλει τέλος νὰ ὀριαμεύσῃ.

ΞΔ'.

Εἰκονομαχία διακοπή.

Ἡ Ἐκκλησία ὀλίγον ἀναπνέει ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, υἱοῦ καὶ συμβίβου τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Χαζάρου, οἵτινες, συγκροτήσαντες τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν 5'. Σύνοδον, κατήργησαν καὶ ἀνεθεμάτισαν τὴν λυσσώδη εἰκονομαχίαν. Λέγουσιν ὅτι, σκάπτων τις κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ μακρὸν τεῖχος τὸ ἐν τῇ Θράκῃ, εὔρεν ἄνθρωπον νεκρὸν, ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ ὁποίου ἦσαν γεγλυμμένα τὰ δε·

« Χριστὸς μέλλει γεννηῖσθαι ἐκ Παρθένου, καὶ πιστεῖω εἰς αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, πάλιν, "Ἦ. λ. ε., ἀφ' εἰς με!"

Βέβαιον ὅτι ἡ εἰρηῶνυμος Αὐγούστα Εἰρήνη ἀπέδωκεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ περιβόητον ἑμῆμα τοῦ Μαυρικίου, τὸ ὅποσον ὁ σύζυγός της Χάζαρος εἶχε μετὰ τῶν ἐτέρων βασιλικῶν κοσμημάτων ἀφαρπάσει. Τοῦτο δὲ τὸ περιστεκτικὸν ἐπιβεβαιοῖ τὰ παρ' ἡμῶν περὶ προνομίῶν ἐκκλησιασ-

στικῶν προῆχθέντα. Διότι ἐξ αὐτοῦ προδηλότερον γίνεται, ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ὀρθοδοξίας ἀναγκασίως συνεπέφερε καὶ τὴν ἡγεμονικὴν τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐξουσίαν ἐπὶ παντός αὐτοκρατορικοῦ κοσμημάτος, καθὼς καὶ τὴν ἀνεξάρτητον αὐτῆς ἐξέλεγξιν ἐπὶ ἐκλογῆς καὶ στεφνοφορίας βασιλέων.

Ὁ δὲ ὄρος τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ἐκδόμης Συνόδου δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ στιγματίσῃ καὶ βδελυχθῇ τοὺς λυσώδεις εἰκονομάχους, ἀλλὰ, ὡς ἔθος, παλινδρομῶν πρὸς τὰς προηγουμένας συναδικὰς παραδόσεις, ἀναθεματίζει καὶ Ἄρειον, καὶ Μακεδόνην, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχῆ, καὶ Διδασκορον, καὶ πάντας τοὺς προτέρους, καὶ ζῶντας καὶ μέλλοντας αἵρετικούς, κυρῶσα τοιοῦτοτρόπως καὶ διαφυλάττουσα τὰς ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως τεθεωπισμένους ἡμῶν παραδόσεις. «ὼν, φησὶ, μὴ ἐστὶ, καὶ ἡ τῆς εἰκονικῆς ζωγραφήσεως ἐκτύπωσις, ὡς τῆ ἱστορία τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συνάδουσα, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθινῆς, καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου Ἐνανθρωπήσεως, καὶ εἰς ὁμοίαν λυσιτέλειαν ἡμῶν χρησιμεύουσιν· τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικά, ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσιν ἐμφάσεις.»

Ἀκολουθῶς «ὀρίζει σὺν ἀκριβεῖα πάσῃ καὶ ἐμμελεῖα παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ ἀνατιθέσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας, τὰς ἐκ χρωμάτων, καὶ ψηφίδος, καὶ ἐτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι, καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε, καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς· τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ι. Χ. εἰκόνας καὶ ἀχράντου Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε Ἀγγέλων, καὶ πάντων Ἁγίων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν. Ὅσα γὰρ συνεχῶν δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν, ἢ γὰρ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν. Οὕτω γὰρ κρατῆνεται ἡ τῶν Ἁγίων ἡμῶν Πατέρων διδασκαλία.»

Καὶ περαινεὶ τὴν Συνοδικὴν καὶ Οἰκουμενικὴν τῆς Ὀρθοδόξου

Ἑλλάδος ἐποχὴν μὲ τὸν ἐξῆς ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν, ἢ, ἐὰν θέλωμεν, εὐχὴν ἅμα τε καὶ Διαθήκην καὶ Προφητείαν.

« Χαίρε σφόδρα Θύγατερ Σιών! κήρυσσε Θύγατερ Ἱερουσαλήμ! πέρπου καὶ εὐφραίνου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας! »

« Περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων σοι, λελύτρωσαι ἐκ χειρῶν ἐχθρῶν σου! Κύριος Βασιλεὺς ἐν μέσῳ σου, οὐκ ὄψει κακὰ οὐκέτι· καὶ εἰρήνη ἐπὶ σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον! »

— Βάρειοί τινες ἑτερόδοξοι μέχρι λατρείας ὑπερεκθειάζουσι τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ἂν καὶ εἰδωλολάτρας· τοὺς δὲ νεωτέρους κακολογοῦσιν ὡς εἰκονολάτρας καὶ ξυλοπροσκυνητάς.

Καὶ δὲν συλλογίζονται οἱ ὀρθῶντες καὶ μὴ βλέποντες, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶναι φύσει φιλοσύμβολον, ἀκριβῶς διότι πνεῦμα, καὶ πνεῦμα ὄχι συνισταλμένον, συγκεντρωμένον ἐν ἑαυτῷ, πνεῦμα τοῦ ἐγῶ, ἀλλὰ πνεῦμα καθολικευόμενον, ἐξωτερικευόμενον πάντοτε καὶ διὰ οἰουδήποτε μέσου, καὶ πρὸς ὅλους αὐτοφανερούμενον ἐξίσου διὰ τινῶν σημείων αἰσθητῶν καὶ συνθηματικῶν· δὲν συλλογίζονται ὅτι, ὅπου ἀτομικὴ ἦναι ἡ Ὀρησκεία, ἐκεῖ τὰ συνήματα, καὶ τὰ σύμβολα, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία εἶναι πράγματα περιττά, ἀλλ' ὅπου ἡ Ὀρησκεία εἶναι ἐθνικὴ, κτῆμα ὄχι τοῦ ἐγῶ ἢ τὸ πολὺ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ κτῆμα Πατρίδος, καὶ τρόπος ἀδιακόπου δημοσιότητος καὶ συγκοινωνίας, ἐκεῖ ὄχι μόνον δὲν εἶναι περιττά, ἀλλὰ καθίστανται καὶ ἀπαραίτητα, διότι συνάπτουσιν εἰς ἓν καὶ μόνον κέντρον πάσας τὰς καρδίας!

— Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει μὲ χρυσὰ γράμματα νὰ ἐξιστορήσῃ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστηλώσεως. Καὶ γὰρ, ἐὰν ὁ Μαραθίων καὶ αἱ Σαλαμῖναι ἔσωσαν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἡ νεωτέρα κατὰ πάντα λόγον ἐσώθη εἰς Νίκαιαν. Δις αὕτη ἡ ἱεράπολις ἠγέρθη φραγμὸς κατὰ τοῦ ἐπικειμένου παντελοῦς ὀλέθρου, καὶ δις ἐθαυματούργησεν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡ ἐθνοσωτήριος αὐτῆς ἐνέργεια θέλει τριτώσει μετὰ τὴν πρώτην ἄλωσιν Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐνεακάσια καὶ εἴκοσι τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἐν τῷ Πατριῷ Μαγγάρῳ ἀνάγνωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρου, ὅπου παρόντες ἦσαν καὶ ὀρθόδοξοι Βασιλεῖς, καὶ Πατριάρχαι, καὶ Ἐπίσκοποι,

καὶ σήμερον τὸ θεοφιλὲς πλήρωμα τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐξεβράγη ἐπανάστασις ὑπὲρ ἐλευθερώσεως Σιὼν, καὶ αὐτονομίας Ἰερουσαλήμ, ἐν Πελοποννήσῳ.

Οἱ στρατιῶται τῆς ἐξεγεράσεως μὴδὲ πυροβόλων ἦσαν κάτοχοι, μὴδὲ χρημάτων, μὴδὲ τροφᾶς εἶχον, μὴδὲ πολεμوفόδια, μὴδὲ νοσοκομεία τετρωμένων, μὴδὲ γυναικῶν κατάφυγία· δὲν εἶχον τίποτε· ὁ κόσμος ὅλος συνώμοτε κατ' αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐνδεεῖς καὶ ἄποροι, ὡς ἦσαν, ἐξήλθον ἐπὶ τὸν ποταμὸν εἰς λειτανίαν, φέροντες τὰς θείας εἰκόνας, δοξολογοῦντες καὶ ψαλμωδοῦντες ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν.

Οἱ Ἰερεῖς, προπορευομένου τοῦ τιμίου Σταυροῦ, μετὰ φωνῆς διακεκομμένης ὑπὸ στεναγμῶν καὶ θρήνων συντρίψεως, ἔφαλλον «Ἐὐαγγελίζου γῆ χαρᾶ μεγάλη.»

Οἱ δὲ Μοναχοὶ τοῦ μεσαιῶνος τὴν τελετὴν ἠκολούθουν, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ λαμπάδα βαστάζοντες, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ, ξίφος.

Χορὸς γυναικῶν, καὶ γερόντων, καὶ νηπίων τὴν δοξολογίαν μεγαλοφώνως ὑπισθεν ἐπανελάμβανε.

Καὶ ἡ ἡχώ τῶν αἰῶνων εὐφημοῦσα, συνεπλήρονον ἐκάστην φράσιν.

— Ὡσαύτως δὲ ἡ εὐσέβεια πλατύνεται ἐπὶ Νικηφόρου καὶ Ῥαγκάβῃ, ὅτε, τῆς πρωτευούσης ὁ λαὸς ὠφελοῦμενος τῆς ἀνακωχῆς, ἀναδιοργανίζεται εἰς δήμους ὡς πρότερον ἀντιστασιάζοντας, καὶ πάλιν ἀρχίζει ν' ἀντιτάσσηται κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ἀρχόντων. — Διέποντος μάλιστα τοῦ πρώτου τὰ τῆς βασιλείας, ἐγένετο στάσις ἐν τῷ λαῷ καὶ θρόνος μέγας. Οἱ Πράσινοι, τὸ ὄνομα τῶν ὁποίων σπανίως ἀπαντῶμεν μνημονευόμενον καθ' ὅλην τὴν εἰκονομαχικὴν περίοδον, προχειρίζουσιν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τὸν στρατηγὸν Βαρδάνην, ὅστις ἀποτυγχάνει καθὼς ἐπίσης βλέπομεν αὐτοὺς νικῶντας τοὺς Βενέτους ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τρίτου.

Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ Ἀρμένου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, καὶ Θεοφίλου, ἡ πυρκαϊὰ τῆς εἰκονομαχίας ὑπανάπτεται. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ νῦν, διὰ τὰς ἀτελεσφορήτους προηγουμένας καταδιώξεις, ἡ μοναρχία φαίνεται ἀπνηδημένη, τὰ δὲ ἐθνικὰ στοιχεῖα ἐξελ-

θόντα ἤδη ἐκ τῆς πάλης ἐνδυναμωμένα, δραστηρίως ἀντενεργοῦσι κατὰ πάσης νέας ἐπιμεθέσεως.

Ἦτον ἤδη καιρὸς ἡ μὲν βασιλεία νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ ἀκαταμάχητον πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, ἡ δὲ Ἐκκλησία νὰ ἐπανορθωθῇ ἄλλως, ἐκ τῶν εὐλόγων, ἐν μιᾷ αἰφνιδίᾳ ἐπαναστάσει, καὶ στέμμα καὶ θρήσκευμα καὶ λαὸς καὶ πάντα θέλουσι κατακρημνισθῆ ἐν τῇ ἀδύσσω, ἣν οἱ Σαρακηνοί, οἱ Ῥῶσσοι, οἱ Βούλγαροι, γένη μισοῦντα τὸν Χριστιανισμόν, ἐξωρῦττουσι καθημέραν ἐμποδίων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

ΞΕ΄.

Ἀπακατάστασις τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἡ ὀριστικὴ τοῦ ἱερωμένου Ἑλληνισμοῦ ἐπισκευὴ διὰ τῆς ἐντελεύθου καὶ ἐπισήμου τῶν Εἰκόνων ἀναστηλώσεως δὲν ἔλαβεν χώραν εἰμὴ ἐπὶ Θεοδώρας, βασιλευσάσης σχεδὸν περὶ τὰ μέσα τῆς 9. ἑκατονταετηρίδος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου αὐτοκράτορος καὶ συζύγου αὐτῆς. Ἡ ἀγία αὕτη βασίλισ ἀνακαλεσαμένη τοὺς ἐν ὑπερορίᾳ καὶ φυλακαῖς πάντας ὁμολογητάς, ἐκέλευσεν ἐν ἀδείᾳ διαγεῖν. Ἐξενέγκει δὲ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἐκ τῶν κιθωτίων, κηρύττει τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀναγορεύει Πατριάρχην τὸν Στεφανίτην Μεθόδιον, ἄνδρα πολλὰ παθόντα, καὶ ἐν τάφῳ ζῶντα καθειργμένον, ὅστις πάντα τὸν λαὸν συναγαγὼν, καὶ τὸν κληρὸν ἅπαντα καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, δέξαιν ὀλονόκτιον ὑπὲρ Θεοφίλου ποιεῖται, πάντων εὐχομένων μετὰ δακρύων καὶ συντόνου δεήσεως. Τότε, τὰ τῶν κακοδόξων βασιλέων ὀνόματα, ἐν χάρτῃ γραφέντα, ἐτέθησαν ὑποκάτω τῆς ἀγίας Τραπέζης ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ.

Τῇ δὲ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν μετὰ μεγίστης πομπῆς ἐτελέσθη ἡ ἑορτὴ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Εἰκόνων. «Καὶ δὴ πάντων μικροῦ δεῖν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συναθροισθέντων μετὰ κηρῶν, καὶ ἡ Βασίλισ σὸν τῷ Υἱῷ παραγίνεται, καὶ αἰτῆς ἐκείθεν γενομένης μετὰ τῶν Ἀγίων Εἰκόνων, καὶ τῶν Θείων καὶ σεβασμίων τοῦ Σταυροῦ ξύλων, ἄχρι τοῦ λεγομένου Μιλίου ἐξῆλθον, τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἀνακράζοντες. Καὶ οὕτω πάλιν ἀναστραφέν-